



УДК 372.857

THE ROLE OF THE HUMANISTIC APPROACH IN THE FORMATION OF THE VALEOLOGICAL CULTURE OF THE FUTURE TEACHER OF BIOLOGY

РОЛЬ ГУМАНІСТИЧНОГО ПІДХОДУ У ФОРМУВАННІ ВАЛЕОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ БІОЛОГІЇ

Nebykova T./Небикова Т.А.*teacher /ст..викладач**Uman Pavlo Tychyna State Pedagogical University**Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини***Nebykov M./Небиков М.В.***s.agric.s.,sen.res.dep./к.сільск.н., ст.. наук.снівр.**ORCID . org/0000-0001-9734-1730**Breeding and Reproductive Biological of Plants Softyivka National Dendrological Park of
the National Academy of Sciences of Ukraine, Uman.**Національний дендрологічний парк «Софіївка» - науково-дослідний інститут
Національної академії наук України, Умань.*

Анотація. Визначено гуманізацію пріоритетним напрямом у формуванні валеологічної культури у майбутнього вчителя біології. Завдання формування валеологічної культури майбутнього вчителя біології спрямовується набутими у процесі підготовки філософсько-світоглядними настановами при вивченні природничих дисциплін.

Ключові слова: гуманістичний підхід, валеологічна культура, майбутній вчитель біології.

Abstract. The humanization is determined as a priority in the formation of valeological culture in the future teacher of biology. The task of forming the valeological culture of the future biology teacher is directed to the philosophical and worldview guidelines acquired in the process of preparation in the study of natural sciences.

Key words: humanistic approach, valeological culture, future biology teacher.

Вступ.

Гуманістичний підхід передбачає системне використання даних усіх наук про людину як інтегровану цілісність і має забезпечити врахування в освітній практиці суб'єктивності та автономії майбутнього вчителя біології – учасника життєдіяльності, цілісності взаємодії з оточенням.

Перші системні дослідження природи людини з позицій освіти вивчав Я. Коменський. Йому належить гуманістичне обґрунтування ефективності педагогіки за умови її природовідповідності.

Гуманістичний підхід до виховної системи є провідним в ідеях К. Ушинського, який вважав, що всі знання про людину повинні слугувати



фундаментом для педагогіки – про душу, про тіло, про людське існування у соціумі.

Р. Штайнер обґрунтував антропософію, як новий напрям духовнонаукового людинознавства. Антропософія стала фундаментом вальдорфської педагогіки, відомої як Штайнер-педагогіка. У центрі уваги педагогічної антропософії Р. Штайнера – вільне виховання особистості, цілісний розвиток її фізично-духовно-душевної сутності, урахування вікових та індивідуальних особливостей. Такий підхід дозволяє дати відповіді на запити і задовольнити потреби особистості, яка знаходиться на певному етапі розвитку та забезпечити високий рівень її духовно-душевно-тілесного здоров'я.

Основний текст.

Гуманізація визначена пріоритетним напрямом, базовим принципом реформування освіти в Україні. *Принцип гуманізації освіти* спрямований на:

- утвердження людини як найвищої соціальної цінності у найповнішому розкритті її здібностей та задоволенні різноманітних освітніх потреб;
- забезпеченні пріоритетності загальнолюдських цінностей;
- гармонії стосунків людини і навколишнього середовища, суспільства і природи.

Гуманістичний підхід:

- ✓ дає змогу проаналізувати сучасну епоху;
- ✓ підкреслює, що людина як біопсихосоціальна істота не може взаємодіяти з природою та суспільством поза певними нормами, цінностями, традиціями, правилами, не розвивається поза культурою;
- ✓ аналізує еволюцію взаємодії людини, природи, суспільства в історичному, соціальному і біологічному контексті [2].

Системна ознака гуманістичного підходу – культура, як сукупність результатів діяльності людства загалом та кожної людини зокрема. Базисні одиниці культури – матеріальні і нематеріальні – і є результатами виховання та навчання особистості. Взаємозалежність освітньої та соціально-економічної систем спонукає по-новому визначити освітні функції як креативні та



гуманістичні, що дають змогу готувати молодь до зміни існуючої дійсності і створення кращої, яка втілювала б у собі гуманістичні цінності. За такої освітньої парадигми основним завданням є формування Людини гуманної, здатної сприймати реальність не лише розумом, а й серцем, відтворювати рівновагу з навколишнім середовищем та власну залежність від Всесвіту.

Перед вищою педагогічною школою стоїть завдання формування майбутнього вчителя біології з таким рівнем професійно-педагогічної культури, коли вся його діяльність спрямовується набутими у процесі підготовки філософсько-світоглядними настановами при вивченні природничих дисциплін. Значний ресурс методологічно ефективних настанов відкриває використання гуманістичного підходу у формуванні валеологічної культури майбутнього вчителя біології.

Гуманістичний підхід:

- ✓ визначає стратегічне значення формування валеологічної культури майбутнього вчителя;
- ✓ ставить у центр гуманізації освіти здоров'я людини як її природну ознаку, найвищу індивідуальну і соціальну цінність;
- ✓ передбачає перебудову змісту і методів навчання та виховання з орієнтацією на людину як цілісність біологічного, соціального та духовного, орієнтацію освіти на принципи природовідповідності, культуровідповідності, гуманізму, здоров'язбереження;
- ✓ сприяє глибокому пізнанню і новому осмисленню біопсихосоціального феномена людини та його соціоприродних вимірів;
- ✓ передбачає усвідомлення студентом у процесі формування валеологічної культури того, що людство стоїть на порозі трансформації еволюційних механізмів розвитку, коли сама людина свідомо визначає напрям своєї еволюції;
- ✓ сприяє формуванню адекватного світосприймання студента, продуктивному переосмисленню місця людини у природі та відповідальності за свої дії;



- ✓ потребує якомога повнішого врахування здобутків екологічної, валеологічної, філософської, психологічної і педагогічної наук [1].

Формування валеологічної культури – одна з умов приведення штучно створених людиною середовищ до гармонії з природними законами і біосферними процесами, забезпечення ноосферного розвитку як еволюції природного і штучного, Природи і Розуму. Відома істина «людина як міра всіх речей» дає розвиток, наближає гуманістичну сутність освіти, суспільної свідомості нового покоління людей. Валеологічну культуру з гуманістичних позицій можна вважати одним із вимірів Людини гуманної.

Аксіологічний підхід не тільки проголошує людину як найвищу цінність суспільства і самоціль суспільного розвитку, але і дозволяє вивчати явища з точки зору закладених у них можливостей задоволення потреб людини. Саме ця обставина обумовила його вибір як методологічної основи дослідження процесу формування валеологічної культури.

Розкриває сутність аксіологічного підходу діалектико-матеріалістична аксіологія. Її концептуальний апарат включає в себе поняття цінність, аксіологічну характеристику індивіда, загальні аксіологічні категорії (значення, зміст, оцінка, потреба, мотивація, ціль, ціннісні орієнтації).

Особистість завжди діє у рамках загальнолюдських цінностей, будучи одночасно об'єктом культурних впливів і суб'єктом, творцем цінностей. Основна цінність культури пов'язана з її гуманістичним призначенням, розвитком і духовним збагаченням особистості.

Цінності – це сукупність реальних предметів і абстрактних ідей, які мають високу значущість для суспільства чи окремої особистості. Пізнання сутності цінностей як системостворювального компонента культури допомагає розкрити смисл цієї категорії для аналізу педагогічної реальності, завдань вищої освіти.

Аксіологічний підхід дозволяє розглядати освіту як соціально-педагогічний феномен, що знаходить своє відображення в основних його ідеях:

- універсальність і фундаментальність гуманістичних цінностей;
- єдність цілей і засобів досягнення;



– пріоритет ідеї свободи.

Виходячи з аксіологічних ідей, можна виділити *культурно-гуманістичні функції освіти*:

- розвиток духовних сил, здібностей та умінь, які дозволяють студенту долати життєві труднощі;
- формування характеру і моральної відповідальності у ситуаціях адаптації до соціального і природного середовища;
- забезпечення можливостей для особистісного і професійного росту і здійснення самореалізації;
- оволодіння засобами для досягнення свободи, особистої автономії, щастя і здоров'я;
- створення умов для саморозвитку творчої індивідуальності особистості і розкриття її духовних якостей.

Валеологічна культура – результат педагогічної творчості. Взаємозв'язок творчості і валеологічної культури виявляється у тому, що творчість органічно притаманна педагогічній діяльності. Форми, способи і сфери виявлення творчого розвитку в педагогічній діяльності нерозривно пов'язані з формуванням валеологічної культури, а розвиток валеологічної культури суспільства обов'язково обумовлюється ступенем творчого підходу особистості до власної діяльності. Творча активність особистості майбутнього вчителя біології– показник її самореалізації, рівня розвитку валеологічної культури та готовності до валеологічної діяльності.

Висновки.

Отже, обрані підходи дозволяють урахувати взаємини студента і навколишнього середовища, студента і соціуму, міжособистісні зв'язки та здатність студента до розвитку і саморозвитку, здійснення ефективної валеологічної діяльності майбутнього вчителя біології .

Література:

1. Біда О.А. Підготовка майбутніх учителів до здійснення природознавчої



освіти у початковій школі: теоретико-методичні засади: [монографія] / Біда О. А. – К.: Науковий світ, 2002. – 322 с.

2. Білик Л.І. Екологічна відповідальність студентів: Теоретико-методичні аспекти: [монографія]/ Білик Л.І. – Черкаси: Вертикаль, 2005. – 340 с.

3. Галузінська М.І. Теорія і практика підготовки майбутніх учителів до впровадження креативних технологій навчання: монографія / М.І. Галузінська. – Умань: ВПЦ «Візаві», 2020. – 185 с.